

Lezing Hans Renner

Dames en heren,

Onze gastspreker Russell Shorto gaf de 33ste Van der Leeuwlezing de pakkende titel: “Dus jullie willen een revolutie”. Welnu, ik in ieder geval niet. Ik wil geen revolutie. En met mij ook niet de overweldigende meerderheid van mijn voormalige landgenoten, de Tsjechen. Gedurende mijn leven - ik ben na de Tweede Wereldoorlog geboren - heb ik van dichtbij maar liefst drie revoluties meegemaakt en op een vierde zit ik niet te wachten. Te meer, daar de derde revolutie, de Fluwelen Revolutie van 1989, naar volle tevredenheid verliep. Zij maakte een einde aan het communistische regime in het voormalige Tsjechoslowakije, en ik – inmiddels een Nederlander – mocht na ruim twee decennia van politieke ballingschap voor de eerste keer terug naar Praag.

Ik ben als student na het neerslaan van de Praagse Lente in 1968 met een tas vol boeken en wat ondergoed naar Nederland gevlucht. U heeft mij destijds met open armen ontvangen. U toonde begrip voor mijn moeilijke situatie als politiek vluchteling. U heeft mij ondersteund en geholpen waar het maar kon. U heeft mij vaak spontaan bij u thuis uitgenodigd. Uw vriendschap en uw inlevingsvermogen met mijn lot waren hartverwarmend. Kortom, u heeft mij laten zien hoe humaan, gastvrij en hulpbereid de Nederlanders kunnen zijn wanneer een vreemdeling in nood verkeert. En ik ben u hiervoor zeer dankbaar.

Nu naar het onderwerp van mijn betoog. Als “ervaringsdeskundige” op het gebied van machtsomwentelingen kan ik verklaren dat drie revoluties binnen vier decennia ongeveer het maximum is dat een gewoon mens kan verdragen.

Revoluties zijn van alle soorten en maten en van alle tijden. Een ding hebben zij met elkaar gemeen: een mens kan zich niet onttrekken aan de gevolgen. Zij snijden diep in de ziel van het individu, zij beïnvloeden diepgaand de gang van zaken in een samenleving. Hun uitkomsten kunnen desastreus zijn. Denk aan de Grote Socialistische Oktober Revolutie in Rusland van het jaar 1917. Deze ontaardde in een meedogenloze terreur uitmondend in een misdadige totalitaire dictatuur. Een dictatuur die na de Tweede Wereldoorlog met behulp van Sovjetbajonetten in grote delen van Midden- en Oost-Europa werd gevestigd. Deze bolsjewistische revolutie was een historische ramp van de eerste orde, waarvan Rusland tot op de dag van heden de lasten draagt.

Toch zongen de Nederlandse communisten na de overwinning van de Russische bolsjewieken uit volle borst “Er breekt een nieuwe wereld aan, want Lenin is ons voorgegaan”, bleef schrijver Harry Mulisch zijn hele leven lang een bewonderaar van de Cubaanse revolutie en van de communistische dictator Fidel Castro, en vond onze politieke kameleon nummer één, Jan Nagel, het optrekken van de Berlijnse Muur “historisch juist”. Hij, een “Versteher” van het DDR regime (misschien is het woord fellowtraveller beter op zijn plaats) deed zijn uitspraak als lid van het partijbestuur van de PvdA na het bezoek aan Oost-Berlijn in het jaar 1975. Ik vraag mij af of hij, thans in de functie van Eerste Kamerlid voor 50 PLUS, nog steeds dezelfde opvatting huldigt.

Veel, misschien zelfs de meeste revoluties stranden. In de woorden van Franz Kafka: “De revolutie verdampt en wat overblijft is het slijk van een nieuwe bureaucratie”. De uitslag van een revolutie kan echter ook positief uitvallen, getuige de Anjerrevolutie in Portugal in 1974. Zij kwam tot stand dankzij het initiatief van een groep legerofficieren en maakte een einde aan ruim vier decennia militaire dictatuur. De Anjerrevolutie opende de bepaald niet makkelijke weg van Portugal naar een parlementaire democratie met als bekroning het lidmaatschap van de Europese Unie in 1986.

Soms duren revoluties behoorlijk lang, zoals de Amerikaanse Vrijheidsoorlog of nóg langer, zoals onze Tachtigjarige Oorlog voordat het ultieme doel, de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten en de onafhankelijkheid van de Republiek der Verenigde Nederlanden, werd bereikt.

Soms duren revoluties kort. Neem het Europese revolutionaire jaar 1848. Dat is het jaar waarin onze held van Waterloo, koning Willem II – dat hebben wij op school geleerd - aanvankelijk “lang afkerig bleef van de verlangens der liberalen” en plotseling “in 24 uur van conservatief liberaal” werd.

Ook de revolutie in Tsjechoslowakije, honderd jaar later, in het jaar 1948, duurde maar kort.

Eigenlijk was deze ingrijpende gebeurtenis niets meer dan een ordinaire staatsgreep. De communisten, bang dat zij de aankomende verkiezingen zouden verliezen, stuurden hun bewapende eenheden, de Volksmilities, de straten op. Zij zetten de zieke democratische president onder druk door te dreigen met bloedvergieten, mocht hij zich tegen hun eis – de vorming van een communistische regering – blijven verzetten. De gehanteerde president ging op 25 februari door de knieën, hij stemde toe met de communistische eisen en het ooit democratische Tsjechoslowakije belandde achter het IJzeren Gordijn.

De Zegevierende Februari Revolutie, zoals de officiële benaming luidde, werd elke 25ste februari gevierd met triomfantelijke manifestaties, met roodgetooide optochten en met inspirerende leuzen als “Lang leve de Zegevierende Februari”, “Met de Sovjetunie voor eeuwige tijden” en dergelijke. De volksliederen van Tsjechoslowakije en van de Sovjetunie werden gespeeld en ter afsluiting van de plechtigheid het communistische Horst Wessel lied, de Internationale. De laatste Zegevierende Februari werd gehouden in het jaar 1989. Daarna viel de Berlijnse Muur en voor de Tsjechoslowaakse communisten viel er niets meer te zegevieren.

Kennelijk is 25 februari voor staatsgrepen met een dictatoriale afloop een geschikte datum. Wij verplaatsen ons van de hoofdstad Praag naar Paramaribo, de hoofdstad van de Republiek Suriname. Nog geen vijf jaar na de onafhankelijkheid pleegt sergeant Desi Bouterse op 25 februari 1980 een militaire staatsgreep, de zogenaamde “sergeantencoup”. Net als in Praag vond deze coup plaats kort vóór de reguliere verkiezingen. Suriname werd opgezaald met een militaire dictatuur met als dieptepunt de decembermoorden in 1982. En evenals in Praag destijds de communisten deden, riep in Paramaribo de inmiddels door zichzelf tot majoor bevorderde Bouterse 25 februari uit tot nationale feestdag.

Zelfs twee keer. Eerst was het officieel een feestdag gedurende de periode van het militaire regime dat wil zeggen tot het jaar 1988. Vanzelfsprekend werd het door menigeen in Suriname toentertijd als “Surinaamse rouwdag” beschouwd. Na de val van de militaire junta verdween de feestdag uit beeld. Totdat Bouterse in 2010 tot president van de republiek werd gekozen. 25 februari keerde prompt terug als “Dag van de Revolutie”.

Er is met staatsgrepen iets merkwaardigs aan de hand. Hun uitvoerders mijden deze term als de duivel het kruis. Er is mij althans geen historisch voorbeeld bekend, dat de putschleiders van welk plumage dan ook, na een succesvolle machtsovername, het volk op de pleinen laten scanderen “Lang leve onze succesvolle staatsgreep”. Bij de Tsjechoslowaakse communisten heette de putsch “Februari Revolutie”, Desi Bouterse noemt zijn militaire putsch liefkozend “onze Revo” en in Lissabon kreeg de geweldloze militaire machtsgreep van 25 april 1974 (want dat was het in feite) de benaming “Anjerrevolutie”.

Waarom deze onwil bij de putschbazen, ja zelfs angst, om het beestje bij de juiste naam te noemen? Omdat deze leiders willen laten geloven hogere algemene belangen te dienen. Immers, zij handelen altijd in het belang van hun volk. “Revolutie” suggereert de actieve deelname van de massa’s.

Klassiek revolutionaire omwentelingen, deze “Locomotieven der geschiedenis” zoals Karl Marx revoluties noemde, berusten dus op een samenspel tussen de volksmassa’s en hun leiders. Het is opvallend om te zien dat voor een revolutie altijd genoeg leiders beschikbaar zijn. Met de beschikbaarheid van het volk ligt het anders. Hierover kan de Nederlandse socialist Pieter Jelle Troelstra meepraten. Zijn oproep tot de socialistische revolutie gedaan in november 1918 aan de Nederlandse bevolking vond geen weerklank. Nederlanders hadden geen boodschap aan een revolutie.

Troelstra zag al gauw zijn verkeerde inschatting van de revolutionaire bereidheid van het Nederlandse volk in en ons historisch vocabulaire is sindsdien een begrip rijker geworden. Wij spreken van de “vergissing van Troelstra”. Gelukkig voor onze socialist had deze blunder voor zijn verdere politieke loopbaan geen gevolgen. Troelstra bleef lid van de Tweede Kamer en fractievoorzitter van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij.

Wij maken nu een historische sprong voorwaarts van de “vergissing van Troelstra” naar de “vergissing van Gorbatsjov” zeven decennia later. Nadat Michail Gorbatsjov in 1985 in de Sovjetunie aan de macht was gekomen, introduceerde hij een reeks hervormingen van bovenaf, bekend als perestrojka en glasnost. Anders dan Gorbatsjov hoopte, kwam het Russische volk - eerst eeuwenlang door de tsaren en door de Russisch-Orthodoxe kerk overheerst, en vervolgens door de communistische dictatuur murw geslagen – niet in beweging. De apathie van de Russen is grenzeloos. Wie wel in beweging kwam, waren de niet-Russische volkeren van het Sovjetrijk: de Balten, Oekraïners, Georgiërs en andere grepen hun kansen met als resultaat dat de Sovjetunie in 1991 uiteenviel en de politieke kaart van Europa opnieuw moest worden getekend. Exit Gorbatsjov.

Maar zelfs wanneer brede massa's van het volk in een land pal achter hun hervormingsgezinde leider gaan staan, is een succesvol verloop van een revolutie geenszins gegarandeerd. Dit laat het trieste voorbeeld van Alexander Dubček in het voormalige Tsjechoslowakije zien. Ook partijleider Dubček zette in het jaar 1968, het jaar van de Praagse Lente, hervormingen in gang. Hij had een "socialisme met een menselijk gezicht", voor ogen. Na twintig jaar communistische dictatuur kende het enthousiasme van de Tsjechoslowaakse bevolking geen grenzen. De Tsjechoslowaken hebben de hervormingen krachtig gesteund en eisten nog meer vrijheid, nog meer democratie. Totdat de Sovjetunie, bezorgd over de Praagse vrijheidsdrang die naar de andere satellietlanden dreigde over te slaan, in augustus 1968 militair ingreep.

Dubček en andere Tsjechoslowaakse leiders werden gevangen genomen en met het geweer in de rug naar Moskou afgevoerd. Weldra werden zij vervangen door politici die de eisen van het Kremlin – het volledig terugdraaien van de hervormingen – zonder slag of stoot inwilligden. De Tsjechoslowaakse bevolking was een bittere ervaring rijker. Aan de ene kant bleken genoeg aanvoerders beschikbaar om de Praagse Lente te leiden, aan de ander kant waren er genoeg politici voorhanden die bereid waren de revolutionaire verworvenheden teniet te doen. Niet zelden betrof het ook nog dezelfde personen.

Een revolutionair kan zich ontpoppen als collaborateur, een revolutionaire leider kan uitgroeien tot een beroepsmoordenaar. U kent de geveugelde uitspraak van Jacques Mallet du Pan, die aan het einde van de achttiende eeuw in Frankrijk de guillotine aan het werk zag en stelde, dat "de revolutie haar eigen kinderen opeet". Anderen spraken in dit verband van "revolutionair kannibalisme". Tegenover genoemde uitspraak van Mallet du Pan wil ik op deze plaats in alle bescheidenheid de "wet van Renner" formuleren. "Revoluties die van meet af aan het respect voor de individuele vrijheid van de mens hoog in het vaandel voeren en die zich bovendien blootstellen aan democratische controle, dienen als geslaagde revoluties te worden beschouwd. Daarentegen revoluties, die individuele vrijheden elimineren, democratische controle verachten en vrij baan aan despotisme geven, zijn op den duur gedoemd te mislukken".

De Amerikaanse Vrijheidsoorlog met de nadrukkelijke verwijzing naar de onvervreemdbare mensenrechten in de Onafhankelijkheidsverklaring van 4 juli 1776, stond aan de wieg van de Amerikaanse democratie. Het boven alles verheffen van bolsjewistisch collectivisme in de Russische revolutie van 1917 opende de weg naar het sovjetdespotisme. Het verschil heden ten dage tussen de democratische samenleving van de Verenigde Staten en het autoritaire Rusland, is terug te voeren op de tegenovergestelde revolutionaire concepten van de Amerikaan George Washington en van de Rus Vladimir Lenin.

De Amerikaan Shorto, die geen Nederlandse roots heeft, is een kenner van de Nederlandse geschiedenis bij uitstek, getuige zijn boek *Amsterdam. Geschiedenis van de meest vrijzinnige stad ter wereld*. In deze studie wijst Shorto ons op een opmerkelijke overeenkomst tussen Amerika en Nederland, direct voortvloeiend uit hun revoluties, uit hun wordingsgeschiedenis. “Beide naties hebben een duidelijke vader des vaderlands”, schrijft hij.

De Amerikanen hebben hun George Washington, wij Nederlanders onze Prins Willem van Oranje. Ik wil hieraan toevoegen: gelukkig het volk dat zijn vader des vaderlands kent. Deze omstandigheid is bepaald geen vanzelfsprekendheid. Er zijn genoeg naties die zulke historische personen moeten ontberen. Wie is de vader des vaderlands van de Fransen? En wie is het bij de Duitsers of bij de Russen? Wie het zeker weet, mag het zeggen.

Over Willem van Oranje en zijn rol in de Opstand vermeldt Shorto dat de prins “helemaal niet in één sprong aanvoerder van de Nederlandse opstandelingen is geworden”. Shorto vervolgt: Willem “zat min of meer klem tussen twee uitersten, namelijk tussen degenen die aanstuurden op een totale onafhankelijkheidsoorlog en anderen die hun trouw bleven zweren aan de Spaanse koning. Omdat hij nu eenmaal was grootgebracht aan het Spaanse hof, was hij niet in staat om daar in één klap mee te breken ...”, tot zover Shorto. De definitieve omslag bij Willem en zijn afkeer jegens de arrogante en wrede koning Filips II kwamen pas later.

Dit bewustwordingsproces van Willem van Oranje of, indien u wilt, zijn verandering van inzicht bracht bij mij een zucht van herkenning teweeg. Zo verbleef Alexander Dubček (geboren in 1921) zijn gehele jeugd in de Sovjetunie ten tijde van Stalin om vervolgens als een aan de Sovjetunie toegewijde apparatsjik een carrière te beginnen in het naoorlogse communistische Tsjechoslowakije. De verandering van inzicht liet in zijn geval nog lang op zich wachten.

De achtergronden van Michail Gorbatsjov (geboren in 1931) zijn wat dit betreft nóg interessanter. Gorbatsjov was opgeleid aan het “hof van het Kremlin”, in het machtigste orgaan van de Partij, het politbureau, ten tijde van Leonid Brezjnev. Als protegé van het toenmalige hoofd van de KGB, Joeri Andropov, werd hij het politbureau binnengehaald. Hij was het verreweg jongste lid van dit gremium. De oude Kremlinkameraden gingen ervan uit dat Gorbatsjov een van hen was, dat hij hun binnenlandse en buitenlandse politiek onveranderd zou voortzetten. Wij weten inmiddels beter.

Bovengenoemde voorbeelden laten een bekend patroon in de geschiedenis van revoluties zien. De aanvoerders beginnen als loyale steunpilaren van het ancien regime (laten wij het gemakshalve zo noemen) om vervolgens radicaal met het oude stelsel te breken.

Het kan echter net zo goed andersom. Een sprekend voorbeeld is Napoleon Bonaparte. Begonnen als revolutionair en radicaal aanhanger van de Jacobijnen in de Franse Republiek eindigde hij op de troon als keizer aller Fransen. Hij trouwde nota bene met de dochter van de Habsburgse monarch.

Veranderingen van inzicht zijn evenals revoluties van alle tijden. Neem een Nederlandse “revolutionair” uit het vrij recente verleden. Gedurende zijn loopbaan maakte hij een ware politieke “copernicaanse omwenteling” door, die hier vermeldenswaard is. Ik zou ook van een “nageliaanse omwenteling” kunnen spreken, maar ik voel een beetje compassie met hem omdat hij van klassieke muziek hield en heel mooi op het orgel speelde. Ik heb het over Han Lammers, medio jaren '60 van de vorige eeuw de medeoprichter van Nieuw Links, een radicale beweging binnen de PvdA die met het “wetenschappelijk marxisme”, wat het ook mag zijn, aan de haal ging. De term Nieuw Links impliceert dat er toen zoiets als “Oud Links” bestond, belichaamd door politici van het kaliber van Joop den Uyl, Max van der Stoep of de oude Willem Drees. Zij voldeden in de ogen van deze “Nieuwlinkers” niet aan de eisen van de moderne tijd.

Het woord revolutionair is voor deze beweging zonder meer van toepassing afgaande op de programmapunten verwoord in het Manifest *Tien over Rood*. De opstellers en ondertekenaars verkondigden onder andere het volgende: “het is wenselijk dat Nederland een republiek wordt zodra de regering van koningin Juliana eindigt” (punt 7). En punt 8 mag er ook wel zijn: “de belasting op erfenissen en schenkingen moet progressief oplopen en boven de honderdduizend gulden 99% bedragen”. Voor Willem Drees sr, een sociaaldemocraat in hart en nieren, was dit radicaal socialistisch geblaf te veel. Uit protest heeft hij in 1971 het lidmaatschap van de PvdA opgezegd (na 66 jaar partijlid te zijn geweest, eerst van de SDAP en daarna van haar directe opvolger de PvdA). Om daarna nooit meer lid van deze partij te worden.

Han Lammers daarentegen, is altijd lid van de PvdA gebleven. Toen prinses Beatrix op 10 maart 1966 in Amsterdam met de Duitse diplomaat Claus von Amsberg trouwde, schreef Lammers in het literaire tijdschrift *De Gids* de volgende memorabele zinnen: “De vraag is, of de tiende maart de republiek naderbij heeft gebracht. Zeker in deze zin dat prinses Beatrix als troonopvolgster hoogst problematisch is geworden”.

Het kan verkeren. De oud-revolutionair en fervent sympathisant van het dictatoriale DDR-regime werd een verdienstelijk bestuurder, die het zelfs tot de Commissaris van de Koningin in de provincie Flevoland schopte. Inderdaad onder koningin Beatrix die hij als troonopvolgster zo “problematisch” had gevonden. De Nederlandse uitdrukking “de koninklijke weg bewandelen” krijgt in dit geval wel een heel specifieke betekenis.

Laten wij daarom, in navolging van Russell Shorto, de Nederlandse tolerantie en het Nederlandse pragmatisme hoog prijzen. Immers, zij staan er garant voor, dat bestuurlijke kwaliteiten van een politicus beduidend zwaarder wegen dan de politieke dwalingen uit het verleden. Zeker wanneer het “linkse” dwalingen betreft. De Groningers hier aanwezig kunnen zich zeker herinneren, dat Han Lammers in 1998 de functie van waarnemend burgemeester in onze stad vervulde tussen Hans Ouwerkerk en Jacques Wallage in. Van huis uit gereformeerd, bespeelde hij – zoals reeds vermeld - gepassioneerd het orgel, naar verluidt ook hier in de Martinikerk. De revolutionaire geschriften van Karl Marx en de stichtelijke cantaten van Johann Sebastian Bach in één persoon verenigd. Wie doet het hem na!

Rest nog één revolutie, en niet de minste: de Fluwelen Revolutie, waarin de dissidente toneelschrijver Václav Havel een prominente rol speelde. Havel was een van de oprichters van de Tsjechoslowaakse mensenrechtenbeweging Charta 77. Hij bleef zich tegen de communistische onderdrukking verzetten door misstanden openlijk aan de kaak te stellen. Deze houding kostte hem ruim vijf jaar gevangenschap, maar zij zorgde tegelijkertijd voor grote bekendheid zowel in eigen land als in het Westen. Havel werd de onbetwiste leider van de revolutie, niet omdat hij dit leiderschap ambieerde, maar omdat hij twintig jaar lang de centrale figuur in de oppositie tegen het communistische regime was.

Een politieke revolutie is bij velen gelijk aan een gewelddadige omwenteling. Voorbeelden van bloedige machtsomwentelingen zijn er inderdaad genoeg: de Nederlandse Opstand, de Franse revolutie, de Amerikaanse revolutie, de Russische revolutie, de Oekraïense Majdanrevolutie. Misschien zijn, historisch gezien, vreedzame revoluties in de minderheid, maar zij bestaan wel degelijk.

De Tsjechoslowaakse revolutie van november 1989 droeg een vreedzaam karakter. Toch is “vreedzaam” in deze context een relatief begrip. Bij de eerste grote protestdemonstratie van de studenten op 17 november werd door de oproerpolitie hard ingegrepen. Kennelijk tellen voor de historische statistieken van een revolutie niet de bloedneuzen, de uitgeslagen tanden, de gebroken ribben en de beschadigde nieren. Slechts de doden tellen en die waren er toen niet. Vandaar de benaming Fluwelen Revolutie.

Revoluties komen net als aardbevingen of vulkaanuitbarstingen. Zij gebeuren, alleen kunnen wij het tijdstip niet voorspellen. Wie zag de “Arabische Lente” aankomen, de schokgolf die vanaf december 2010 Noord-Oost-Afrika en daarna het Midden-Oosten overspoelde? Niemand, ook geen van de aanvankelijk enthousiaste toeschouwers had maar het vaagste vermoeden van de naderende verdrinkingstragedies in de wateren ten zuiden van het eiland Lampedusa en tussen Turkije en Griekenland. Hetzelfde gold voor de immense vluchtelingenstroom van ontheemde en wanhopige mensen richting Europese Unie, West-Europa, Nederland. Wij zijn hierdoor compleet verrast. Voor onze ogen voltrekt zich een menselijk drama waarmee wij nauwelijks raad weten.

Terug naar het Revolutionaire jaar 1989. De Val van de Muur op 9 november van dat jaar leek op een blikseminslag. De revolutie in Praag twee weken later kwam net zo onverwacht. Niemand heeft deze ingrijpende gebeurtenissen voorzien. De Tsjechoslowaakse communistische regering niet, de dissidenten evenmin. Ook de Westerse inlichtingendiensten en de inlichtingendienst van het Praagse communistische regime zagen de politieke aardbeving niet aankomen. En zij hadden het toch moeten weten.

De Amerikaanse politica Madeleine Albright, Tsjechische van geboorte, had ongetwijfeld gelijk toen zij kort en krachtig stelde: “Niemand kon voorspellen dat het communisme zou vallen. Wie zegt van wel, die liegt”.

In december van datzelfde jaar werd Havel gekozen tot president. Wederom, niet omdat hij dit ambt nastreefde, maar omdat hij het grootste vertrouwen van de bevolking genoot en met name van de jonge generatie, de stuwende kracht achter de Fluwelen Revolutie. Het waren deze jongens en meisjes, teenagers en twintigers, die hun idool naar de Praagse Burcht - zetel van koningen, keizers en presidenten - voerden. En als het aan Havel zelf had gelegen? Dan was hij net zo graag, en misschien zelfs liever, zijn absurdistische toneelstukken blijven schrijven.

Russell Shorto heeft ons laten zien hoe belangrijk het voorbeeld van de Republiek der Nederlanden voor de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog is geweest. Shorto sprak zelfs van een Nederlands model in de denkwereld van de Amerikaanse revolutionairen.

De grote Amerikaanse natie nam ons tot voorbeeld. Dat doet ons goed. Dat horen wij graag. Het past in ons zelfbeeld. Wij zien met genoegen Nederland als voorbeeld voor anderen, Nederland als gidsland. Vergeet niet dat wij zonen en dochters van de “koopman en van de dominee ” zijn. En hier wordt de dominee in ons aangesproken. Niet voor niets noemde NRC-columnist Jérôme Heldring, in navolging van de schrijver Menno ter Braak, Nederland half schertsend, half serieus “ons domineesland”.

De Amerikaan Shorto beschouwt Amsterdam als de “meest vrijzinnige stad ter wereld”. Amsterdam is de hoofdstad van Nederland. Naar de wetten van de Aristotelische logica moeten Nederlanders dus het meest vrijzinnige volk ter wereld zijn. Mocht u, dames en heren, het met deze bewering niet eens zijn, dan zal ik die afzwakken. Wij Nederlanders behoren tot de meest vrijzinnige volkeren in Europa.

Vormen de begrippen “domineeachtig” en “vrijzinnig” dan geen onoverbrugbare tegenstelling? Niet in Nederland. Voor de oplossing van dit soort tegenstrijdigheden hebben wij weer een handzaam Nederlands model bedacht: het poldermodel. Russell Shorto is van dit model een warm voorstander, getuige de titel van een interview met hem in de Volkskrant van 3 oktober j.l. “Konden wij in Amerika ook maar polderen”.

Wij Nederlanders zijn een vrijzinnig, tolerant en pragmatisch volk. Maar wij zijn ook opmerkelijk eigenzinnig. Zeker wat onze relatie tot de vaderlandse geschiedenis betreft. Ik durf te stellen dat van alle naties in de Europese Unie de Nederlanders over het geringste historische besef beschikken. Wij zijn het enige land dat geen nationale feestdag kent die refereert aan een of andere gebeurtenis uit de vaderlandse geschiedenis. En dit in een land waar zowel het staatshoofd, de koning, als de premier afgestudeerde historici zijn. U zult kunnen tegenwerpen dat wij toch 5 mei als Bevrijdingsdag hebben? Dat is juist. Toch is 5 mei slechts eenmaal per vijf jaar, per lustrum, officieel een vrije dag. En 27 april dan, Koningsdag? Alles goed en wel, maar wat vieren wij precies? Deze nationale feestdag is bedoeld om onze hartelijke banden met het Koninklijk Huis te benadrukken en de zegeningen van onze constitutionele monarchie te tellen.

De Portugezen vieren op 25 april de Anjerrevolutie als hun Bevrijdingsdag. De Tsjechen en Slowaken riepen 17 november, het begin van de Fluwelen Revolutie, uit tot Dag van Vrijheid en Democratie. De Fransen hebben als nationale feestdag 14 juli, de Val van de Bastille, de Amerikanen vieren op 4 juli hun *Independence Day*. En wij in Nederland? Wij doen alsof de Nederlandse Revolutie - de Tachtigjarige Oorlog - niet heeft bestaan. Alsof Prins Willem van Oranje, zijn broers en andere verzetsleiders niet verbeten hebben gevochten en hun have en goed voor onze onafhankelijkheid hebben geofferd en vaak zelfs hun levens.

Welke lering kunnen wij uit het betoog van Russell Shorto trekken? Ooit fungeerden wij als voorbeeld voor de Verenigde Staten. Laten wij thans de Verenigde Staten tot voorbeeld nemen door ook in ons land een nationale feestdag in te voeren die verband houdt met de Nederlandse Revolutie. Of met de leider van de Nederlandse Opstand, Willem van Oranje. Wij zijn het aan hem, aan onze voorvaderen en tenslotte aan ons zelf verplicht. In het jaar 2018 zal het 450 jaar geleden zijn dat in Nederland de Opstand uitbrak. Dit is een geschikt moment om onze Nederlandse *Independence Day* in het leven te roepen. Beter laat dan nooit.

Ik dank u zeer voor uw aandacht.